

G'ALATI VOQEA

Novella

Bir kuni eski oshnam Murakami bilan birga sayr qilib yurgan edim.

Murakami birdaniga Saseboda yashaydigan singlisini aniq tasodifan eslab, gapirib qoldi.

- Yaqinda Tiekodan xat keldi. Senga salom aytibdi.
- Tieko-san sog'-salomatmi?
- Ha, keyingi paytlari ancha yaxshi bo'lib ketdi. Tokioda yashagan vaqtlari asablari juda ishdan chiqqan edi – sen u bilan oshanda uchrashgan edingmi?
- Uchrashganman. Lekin asablari tog'risida...
- Nahotki bilmagan bo'lsang? Osha vaqtlari u aqldan ozay deb qolgan edi. Goh yig'laydi, goh kuladi. Juda g'alati voqea...
- G'alati voqea?

Murakami javob berishdan oldin qahvaxonaning oynavand eshigini itardi. Biz stolga bir-birimizga yuzma-yuz otirdik, bu yerdan ko'cha ko'rinib turar edi.

- Ha, g'alati voqea. Hali senga aytmagan ekanman-da, a? Ozi menga Saseboga ketishidan oldin gapirib bergan.

Ozing ham bilasan, Tiekoning eri Ovrupo urushi payti O'rta Yer dengiziga yuborilgan zirhli kema komandasining zobiti edi. Singlim eri ketganidan keyin menikiga kochib otdi, urush oxirlagan vaqtlarga kelib, birdan asablari yomonlashib qoldi. Asosiy sababi - shu paytgacha eridan har hafta kelib turgan xat birdan toxtab qolganida bo'ldimi deyman. Shu endi, Tieko eridan toydan bor-yog'i olti oy otib ajrashgani bo'lsa ham, undan har xat olganda quvonishlarining ustidan kulish hatto menga – betakallufigi etib-ortadigan odamga ham bag'ritoshlik bo'lib tuyular edi.

Ana shu paytlari bu voqea bo'lib qoldi. Bir kuni... Ha, aytgancha, Kigensesu bayrami kuni edi, havo sovuq, ertalabdan yomg'ir quygan, lekin Tieko Kamakuraga boraman, kop bo'ldi bormaganimga, deb turib oldi. Kamakurada uning ishbilarmon allakinga tegib ketgan maktab dugonasi turardi. Tieko unikiga mehmonga bormoqchi edi, lekin shunday yomg'irda Kamakuraga mehmonga albatta borish shart emas edi, men ozim, turgan gap, xotanim ham, ertaga borganing yaxshi, deb necha marta aytdik. Lekin Tieko bugunoq ketaman deb, gapida turib oldi. Oxir-oqibat, qoni qaynadi-da, apil-tapil yig'inib, yo'lga chiqdi.

«Balki shunday bo'lar, yotib qolarman, unda ertaga ertalab qaytaman» - U shunday deb ketdi, lekin sal otmay – unga nima bo'ldi? – shalabbo pishinib, rangi bozdek

oqarib, kirib keldi. Ha aytgancha, Markaziy vokzaldan Xoribata bekatigacha shamsiya tutmabdi. Nimaga? Voqeaning g'alatligi ham xuddi mana shunda.

Tieko Markaziy vokzalga borganda... Aytgancha, yoq, oldinroq unga mana, nima bo'lgan. U chiqqan tramvayda, afsuski, hamma orindiq band band ekan. U qayishni ushlab olgan payti, toppa-tog'ri ko'zining o'ngida, oyna orqasida g'ira-shira dengiz paydo bo'lgan. Tramvay bu vaqti Dzimbo-matidan o'tib ketayotgan, bu yerda, albatta, dengiz qayoqdan ko'rinadi? Lekin bari bir, oynadan ko'cha ustida lopillab kelayotgan to'lqinlar ko'rinib turgan. Oynaga yomg'ir tomchilari urilgan payti esa tuman aralash bilinar-bilinmas ufq chizig'i ham paydo bo'lgan. Bitta shundan kelib chiqib ham aytish mumkinki, uning asablari shu vaqtlardayoq ishdan chiqqan.

U Markaziy vokzalga kelgan vaqti eshik oldida turgan qizil qalpoqli hammol birdan ta'zim qilib, «Eringizdan nima yangilik bor?», deb qolgan. Bu, albatta, g'alati. Lekin yana ham g'alatligi shundaki, bu savol Tiekoga hech qanday g'alati tuyulmagan! U hatto «Rahmat sizga. Faqat keyingi paytlari undan hech narsa olmayapman», deb javob ham qaytargan. Shunda hammol: «Unday bo'lsa, o'zim u bilan ko'rishaman», deb aytgan. Ko'risharmish! Axir, eri uzoqda, Orta Yer dengizida-ku!.. Tieko faqat shunda bu notanish hammolning qanaqadir g'alati gaplarni aytayotganiga e'tibor qilgan. Lekin undan yana sorab olmoqchi bo'lganda, hammol sal ta'zim bajolagan-da, odamlar ichiga singib ketgan. Tieko qancha izlanmasin, bu qizil qalpoqni boshqa kormagan. Yoq, nafaqat kormagan,- shuncha urinsa ham hatto hammolning yuzini ham, - juda g'alati! – sira eslay olmas emish. Shuning uchun uni qaytib topolmagan, ayni paytda har bir qizil qalpoq unga o'sha hammolning o'zi bo'lib ko'rinarvergan. Yana unga negadir shunday tuyulganki, xuddi bu sirli hammol doim uni kuzatib turgandek bo'lavergan. Bunda faqat Kamakuraga borish emas, shu erda qolishning o'zi ham qanaqadir mudhish bo'lib qolgan unga. Oxir-oqibat, xuddi tush ko'rayotgandek, sharros yomg'ir tagida, hatto shamsiyasini ham ochmay, qochib qolgan u yerdan.

Albatta, bu voqealarning hammasi asabi buzilganidan shunday bo'lgan, lekin o'sha tentirashda Tieko shamollab qoldi. Ertasi kundan boshlab uch kecha-kunduz harorati baland, goyoki eri bilan gaplashayotgandek goh «meni kechiring», deb, goh «Nega qaytib kelmayapsiz», deb tinmay alahlab yotdi. Lekin Kamakuraga mash'um sayohat shu bilan yakun topmadi. Tieko tumovi o'tib ketgandan keyin ham «hammol» deb eshitsu bo'ldi, kun boyi mazasi qochib, gapirishga holi bo'lmay yurar edi. Bir kuni hatto kulgili bir ish bo'ldi: bir naqliyot kompaniyasi yorlig'ida hammolning rasmi solingan ekan, Tieko shuni ko'rib qolib, u yog'iga yurolmay, shartta orqaga qaytib, uyga keldi.

Lekin bir oylar o'tib, uning hammoldan qorqishi sekin-asta qariyb yoqoldi. «Singlim, Kyokaning bir hikoyasida mushuk qiyofali hammol haqida gap ketadi. Balki bu g'alati hazilga shu hikoyani o'qiganim uchun giriftor bo'lgandirman?» Lekin mart oylarida uni yana hammol qorqitdi. Shundan keyin Tieko to eri qaytgunicha, nima bo'lmasin, hatto zaril payti ham, vokzalga yo'lamay qoydi. Seni ham vokzalga hammoldan qorqqanidan kuzatib chiqmagan.

Shu bir mart kuni Amerikadan erining ikki yil ko'rinmay ketgan oshnasi keldi. Tiekko ertalabdan uni kutib olishga chiqdi. Bilasan, bu hududda kunluz kunlari ham odam siyrak. Huvillagan ko'cha yo'lagida xuddi esdan chiqib qolgandek ko'chma o'yinchoq tegirmon dokoni turgan ekan. Havo berk bir kun, shamol, dokonarava ustida rangli parrakchalar pirillab aylanadi. Bu manzaradan nimagadir Tiekoning yuragi siqilib ketadi. Dokonarava yonidan otayotganda, tasodifan qarasa – bir qizil qalpoqli odam unga orqa o'girib, cho'qqayib o'tirgan ekan. Ehtimol parrak sotuvchi chekish uchun o'tirgandir, yo shunga o'xshash birovdur. Lekin Tiekko uning qalpog'i qizilligini korgandan keyin nima uchundur kongli allanechik bejo bo'lib, hatto orqasiga qaytmoqchi ham bo'ladi.

Lekin vokzalga kelgandan to mehmonni kutib olgunicha, baxtiga, hech narsa yuz bermaydi. Faqat kutib olganlar erining oshnasi boshchiligida perrondan vokzalning nimqorong'i eshigi orqali chiqib kelayotgan payti orqadan kimdir Tiekoga murojaat qilib: «Turmush ortog'ingizni, ong qolidan yaralangan, deyishyapti. Yozmayotgani shundan», deb gapiradi. Tiekko yalt etib o'giriladi, lekin hech qanday qizil qalpoq ko'rinmaydi. Tiekoning ortidan kelayotgan dengiz zobiti bilan xotini unga yaxshi tanish edi. Turgan gap, bu dengiz zobitining yo'q erdan bunaqa narsani gapirishi mumkin emas, shuning uchun u eshitgan gapni g'alati deb topishdan boshqa hech qanday izoh yo'q. Bari bir, Tiekko qizil qalpoq hech qayerda ko'rinmaganidan xursand bo'ladi. Ular vokzal binosidan o'tib, erining oshnasini avtomobilgacha kuzatishga chiqish joyiga tushadilar. Shunda kimdir orqadan aniq qilib: «Xonim, turmush ortog'ingiz bir oydan keyin kelib qolsa ehtimol», deydi. Tiekko yana shart o'giriladi, lekin orqasida faqat erining oshnasini kutib olgani chiqqan tanish-bilishlari turar, hech qanday qizil qalpoq yo'q edi. Lekin orqasida ko'rmasa ham, u oldinda avtomobilga yuk joylayotgan ikkita hammolni ko'radi. Bittasi bir nafas o'girilib, qandaydir g'alati ishshayib qoyadi. Uni ko'rib, Tiekko shunchalar oqarib ketadiki, hatto atrofidagilar ham buni sezadi. Tiekko bir amallab o'ziga kelib, qarasaki, u ikkita hammolni ko'rgan joyida, yukni bitta hammol joylashtiryapti. Bu ham hozir ishshayib qoygandan mutlaqo boshqa. U ana endi ishshaygan hammolning yuzini eslab qoldim, deb o'ylaydi. Lekin keyin bilindiki, ilgarigidek buning yuzini ham tusmol eslaydi. qancha urinmasin, esiga ko'zi, burunsiz yuz, ham qizil qalpoq qalqib keladi... Mana, Tiekko aytib bergan g'aroyib voqea shu.

Keyin, bir oy o'tib, ha, taxminan shu, sen Koreyaga ketgan payting, - eri chindan kelib qoldi. Va, g'aroyib ish, eri ong qolidagi jarohati tufayli bir necha muddat yoza olmagan. Mening xotinim darrov Tiekoning ustidan; «Doim erini oylagan. Tabiiyki, buni bilgan», deb kulishga tushdi. Ikki haftadan keyin Tiekko eri bilan birga Saseboga, uning xizmat joyiga ketdi, lekin u yerga joylashib ulgurmaslaridan yuborgan xatida yozilgan uchinchi g'aroyib voqeani o'qib, hang-mang bo'lib qoldik.

Markaziy vokzaldan qozg'alayotib, poezd endi joyidan jilganda ularning yukini eltgan hammol, oq yo'l tilamoqchi bo'lganmi, oynadan qaragan. Uning yuzini ko'rib, erining rangi o'zgarib ketgan-da, sal o'tgandan keyin Tiekoga xijolat bilan quyidagilarni aytib bergan. Marselda to'xtab, og'aynilari bilan qahvaxonada o'tirgan

payti ularning stoliga toyqusdan yapon hammol kelib, betakalluf ohangda ishlar qandayligini soragan. Albatta, Marsel ko'chalarida yapon hammollariga balo bormi! Lekin Tiekoning eri hayron bo'lmay, o'ng qo'ldan yaralangani, yaqinda uyiga qaytishini aytgan. Shu soniyada qaysidir mast odam kon'yak qadahini a g'darib yuborgan. Shunda singlimning eri cho'chib alanglasa, hech kim sezmagani hammol qahvaxonada ko'zdan yo'qolgan. Nima bo'lyapti o'zi? Uning ko'zlari ochiq, lekin u tush ko'rdimi yo rostdan ham shunday bo'ldimi, tushuna olmagan. Ustiga ustak, og'aynilari ham o'zlarini xuddi uning oldiga hech kim kelmagandek tutgan. Oxir-oqibat, bu voqeani hech kimga aytib bermaslik fikriga kelgan. Lekin u YAponiyaga kelgandan keyin Tiekoning ikki marta qanaqadir sirli g'aroyib hammolni korganini bilgandan keyin, u Marselda ayni shuning o'zini korganini oylagan, lekin endi bu arvoqlar haqidagi hikoyalarga juda o'xshab ketadi. Bundan tashqari u g'olibona safarda ham xotinini oylab yurishidan kulgiga qoladiganlarning ahvoriga tushishdan cho'chib, shu paytgacha lom-mim demagan. Lekin hozirgina oynadan qaragan hammolni korganda, qarasa, osha Marseldagi qahvaxonaga kirib borgan hammoldan bir tuki o'zgacha emas... Shu voqeani aytib berib, Tiekoning eri jim bo'ladi, keyin xavotir bilan ovozi past qilib: «Falati emasmi? Men: «Bir tuki ham o'zga emas», dedim. Ayni paytda uning yuzini aniq eslay olmayman. Faqat u oynadan qaragan lahzaning o'zida «Xuddi o'zi!..» deb oyladim», deydi.

Murakami shu joyga kelganda, qahvaxonaga bir nechta odam kirib, uning tanishlari shekilli, shovqin bilan salomlasha boshladilar. Men turdim.

- Xop, mayli. xayr. Koreyaga ketguncha senga uchrayman.

Qahvaxonadan chiqqandan keyin chuqur nafas oldim: uch yil oldin Tiekoning Markaziy vokzalda men bilan bekatiqcha uchrashishga bergan va'dasini nega ikki marta buzib, eriga mangu vafodor xotin bo'lib qolishi haqida maktub yo'llaganini endi tushundim.

1931 y.

A.A'zam tarjimasini
Акутагава. Новеллы.
Гос. Изд.-во худ. литературы.
Москва – 1959